

بررسی عوامل مؤثر بر میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی (مطالعه موردی: استان اصفهان)

سیامک شهابی*^۱ - اصغر صالحی^۲، محمود سیف‌الهی^۳

۱- کارشناس ارشد پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان اصفهان، اصفهان، ایران.

۲- کارشناس ارشد پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان اصفهان، اصفهان، ایران.

۳- کارشناس ارشد پژوهشی مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان اصفهان، اصفهان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۷/۰۸ صص ۲۹-۴۰ تاریخ تصویب: ۱۳۹۳/۰۶/۰۱

چکیده

هدف: کمبود فرصت‌های شغلی در نواحی روستایی باعث کمی درآمد و توسعه‌نیافتگی مناطق روستایی شده و مهاجرت روستائیان به شهرها را به دنبال دارد. در کنار بخش کشاورزی، بخش غیرکشاورزی و به‌ویژه صنایع روستایی از قابلیت بالایی برای اشتغال‌زایی برخوردار می‌باشند ولی وجود برخی عوامل باعث شده امکان استفاده از تمام ظرفیت‌های صنایع روستایی برای اشتغال‌زایی میسر نگردد. در این پژوهش ضمن بررسی میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی، به بررسی عوامل مؤثر بر میزان موفقیت آن‌ها در اشتغال‌زایی پرداخته شده است.

روش: این تحقیق با استفاده از روش پیمایشی صورت گرفته است. جامعه آماری این طرح شامل واحدهای صنعتی روستایی استان اصفهان بوده و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک با ۹۰ نفر از مدیران این واحدها مصاحبه به‌عمل آمد.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، فنی، سیاسی و حقوقی، اجتماعی، محیطی و زیربنایی و فردی بر میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی مؤثر می‌باشند.

محدودیت‌ها/ راهبردها: پراکندگی صنایع مورد بررسی و دسترسی به آن‌ها مهم‌ترین مشکل پیش آمده برای این تحقیق بود.

راهکارهای عملی: با توجه به سرمایه‌گذاری‌های عظیم انسانی و مالی برای صنایع روستایی، شناسایی عوامل مؤثر بر میزان موفقیت آن‌ها در اشتغال‌زایی برای ایجاد زمینه برای فرصت‌های شغلی جدید و کمک به بهبود درآمد معیشت روستائیان و متعادل نمودن درآمد شهری و روستایی و در نتیجه کاهش مهاجرت روستائیان می‌تواند تأثیرگذار باشد.

اصالت و ارزش: نوآوری مقاله در بررسی میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی و عوامل مؤثر بر آن برای اولین بار در کشور می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: اشتغال، اشتغال‌زایی، صنایع روستایی، رضایت شغلی، کارآفرینی، فرصت شغلی.

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسئله

مناطق روستایی در جهان از دو مشکل اساسی رنج می‌برند: اول کمبود امکانات زیر بنایی و اجتماعی مانند آب آشامیدنی، حمل و نقل، مخابرات، سوخت، امکانات آموزشی، خدمات بهداشتی، بیمه و تأمین اجتماعی. مشکل دوم این مناطق ضعف اقتصادی یا کمی درآمد است. بسیاری از دولت‌های جهان (از جمله دولت ایران) برای بهبود وضعیت زیربنایی و اجتماعی مناطق روستایی برنامه‌های گسترده و پرهزینه‌ای را به‌اجراء درآورده‌اند ولی این سرمایه‌گذاری‌ها در حل معضلات زندگی روستایی موفق نبوده و نتوانسته سیل مهاجرت از روستا به شهر را کاهش دهد. مهم‌ترین عاملی که موجب گردیده اجرای طرح‌های توسعه روستایی نتایج مورد انتظار را به‌دنبال نداشته و در کاهش مهاجرت روستا - شهری مؤثر واقع نشود، ضعف اقتصادی یا کمی درآمد است. کمبود درآمد ناشی از مسائلی چون عدم جذابیت برای سرمایه‌گذاری، افزایش جمعیت (مقدار مطلق) روستائیان، بهره‌وری پایین افراد و منابع، بیکاری (کامل یا فصلی) و کمبود فرصت‌های اشتغال می‌باشد.

استقرار صنایع در روستا یکی از مهم‌ترین ابزار برنامه‌ریزان و کارگزاران دولتی برای توسعه فرصت‌های شغلی و در نتیجه افزایش میزان درآمد روستائیان بوده است. محدودیت منابع آب و خاک، خشک‌سالی، افزایش جمعیت و اشباع شدن ظرفیت اشتغال در بخش کشاورزی موجب توجه ویژه دولت‌مردان در ایران به گسترش صنایع روستایی به‌منظور نیل به اهدافی چون افزایش تولید ناخالص ملی، استفاده بهینه از منابع و امکانات موجود در مناطق روستایی، تمرکززدایی در فعالیت‌های صنعتی، ایجاد ارتباط سازنده و منطقی میان بخش کشاورزی و بخش صنعت، ایجاد زمینه برای شکوفایی استعدادهای جوانان روستایی، اشاعه تکنولوژی، افزایش تولیدات روستایی و ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و کمک به بهبود درآمد معیشت روستائیان و متعادل نمودن درآمد شهری و روستایی و در نتیجه کاهش مهاجرت روستائیان گردید.

جای این پرسش وجود دارد که اجرای چنین طرحی که با سرمایه‌گذاری‌های عظیم انسانی و مالی همراه بوده است تا چه حد تحقق اهداف مذکور را به دنبال داشته است. با توجه به این که اشتغال‌زایی را می‌توان مهم‌ترین هدف گسترش صنایع روستایی دانست، در این پژوهش به بررسی میزان موفقیت

صنایع روستایی در اشتغال‌زایی پرداخته خواهد شد. شواهد حاکی از آن است که در حالی برخی از واحدهای صنعتی در تحقق میزان اشتغال‌زایی پیش‌بینی‌شده موفق بوده و حتی فرصت‌های شغلی بیشتری ایجاد نموده‌اند، برخی دیگر موفقیت چندانی در این زمینه نداشته‌اند. این که چه عواملی در میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی مؤثر بوده‌اند، پرسش دیگری است که مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۲. روش‌شناسی تحقیق

۱.۲. روش تحقیق

روش مورد استفاده در این پژوهش عبارت از روش پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری این پژوهش عبارت از واحدهای صنعتی روستایی در استان اصفهان است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران معادل ۹۰ نمونه محاسبه گردید. در این تحقیق از روش نمونه‌گیری تصادفی سیستماتیک استفاده شده است. بدین ترتیب که ابتدا فهرست واحدهای صنعتی تشکیل‌دهنده جامعه آماری بر اساس تعداد اشتغال اسمی پیش‌بینی‌شده برای آن‌ها مرتب‌شده و در مرحله بعد با توجه به نسبت جامعه آماری به جامعه نمونه از روی فهرست تهیه‌شده نسبت به نمونه‌گیری اقدام شد.

اطلاعات و داده‌های موردنیاز با استفاده از پرسشنامه همراه با مصاحبه گردآوری شد. با توجه به موضوع و متغیرهای موردبررسی، پرسشنامه از دو بخش اطلاعات شخصی پاسخگویان و اطلاعات موردنیاز جهت آزمون متغیرها تشکیل شده بود. پرسشنامه‌های تکمیل‌شده، پس از بازبینی و کدگذاری وارد کامپیوتر شده و به‌وسیله نرم‌افزار کامپیوتری SPSS تحلیل آماری صورت گرفت.

۲.۲. فرضیه‌های پژوهش

- عمده‌ترین عوامل اقتصادی تأثیرگذار بر میزان موفقیت در اشتغال‌زایی شامل میزان سرمایه‌گذاری، میزان سرمایه در گردش، انجام مطالعات اولیه، میزان تقاضا برای تولیدات، داخلی یا خارجی بودن مواد اولیه، قیمت و کیفیت محصولات در مقایسه با تولیدات مشابه رقیب است.

- عمده‌ترین عوامل فنی و تکنیکی تأثیرگذار بر میزان موفقیت در اشتغال‌زایی شامل تعداد محصولات تولیدی، نسبت کارکنان ماهر، نوع تکنولوژی، رعایت استانداردها در محصولات تولیدی، امکان تأمین قطعات از داخل یا خارج از

امنیت و چگونگی مالکیت اشاره نمود (غراب، ۱۳۷۲، صمدآقایی، ۱۳۷۸، لامعی، ۱۳۷۹، رزمی، ۱۳۸۰، طالبی، ۱۳۸۰، کیان، ۱۳۸۰، سیفالهی، ۱۳۸۲، شهبابی، ۱۳۸۲، طایی، ۱۳۸۲، موسوی، ۱۳۸۳، سینگ، ۱۹۹۳، می‌یر، بولمن و بریدن، ۱۹۹۷ و سن، ۱۹۹۷).

کارآفرینی در عرصه جامعه در واقع فرایند ایجاد و تأسیس کسب‌وکار جدید است (احمدپور، ۱۳۸۰). کارآفرینی دارای نقش و اثرات فردی و اجتماعی مختلفی است. اثرات فردی شامل افزایش درآمد و سود، بهبود کیفیت زندگی، خروج از انفعال، آزاد شدن انرژی فکری، بهره‌وری منابع، ارضاء نیاز به پیشرفت و توفیق. ارضاء علاقه به آزادی و استقلال و ارضاء شغلی، نقش بسیار زیادی در تکامل شخصیتی و رفتاری آحاد جامعه ایفا می‌نماید. نقش و تأثیر کارآفرینی در عرصه اجتماع عبارت‌اند از: اشتغال‌زایی، انتقال تکنولوژی، ترغیب سرمایه‌گذاری سالم، بهره‌وری منابع، تعادل اقتصادی، نوآوری، تغییر و تحول، تشویق رقابت سالم، رقابتی شدن بازار، عدالت اجتماعی و اقتصادی، تغییر مثبت شیوه تفکر و زندگی، پویایی اقتصاد و فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی و غیره (احمدپور، موسوی بازرگانی، ۱۳۸۰). مطالعه خصوصیات اجتماعی کارآفرینان نیز نشان می‌دهد این افراد معمولاً از فرهنگ‌هایی می‌آیند که نگرش بخصوصی به فعالیت‌هایی چون رقابت، کارآفرینی، وقت و زمان، کسب‌وکار، وضعیت اجتماعی و پول داشته‌اند. برای مثال داشتن نگرش مثبت نسبت به رقابت خوب و صادقانه باعث شکوفا شدن استعدادهای انسان برای فعالیت و نوآوری می‌شود (سازمان همیاری اشتغال فارغ‌التحصیلان جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۱).

امروزه اعتماد، گونه‌ای سرمایه معنوی و اجتماعی را به وجود آورده و امکان شکوفا شدن استعدادهای آحاد یک جامعه در زمینه‌های مختلف از جمله اشتغال‌زایی را فراهم می‌سازد و تمام کشورها ناگزیرند از چنین سرمایه‌ای استفاده کنند. اعتماد زمینه و دایره‌ای است که افراد در آن فعالیت می‌کنند. اگر روح اعتماد در جامعه نباشد کارگزاران اقتصادی برای به‌کار انداختن یا گسترش سرمایه‌های فیزیکی و انسانی خود تلاش نخواهند کرد. فرد باید بتواند به عاملان اقتصادی چون مؤسسات مالی و دولت اعتماد کند. هنگامی که در جامعه‌ای روابط بین افراد بر اساس اعتماد متقابل به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سرمایه‌های اجتماعی استوار باشد فعالیت‌های تولیدی با سهولت بیشتر و هزینه‌های کمتری صورت می‌پذیرد. بسیاری از سرمایه‌گذارانی

کشور و امکان تعمیر ماشین‌آلات از داخل یا خارج از کشور است.

- عمده‌ترین عوامل سیاسی و قانونی تأثیرگذار بر میزان موفقیت در اشتغال‌زایی شامل ثبات و هماهنگی سیاست‌ها و برنامه‌های دولت، حمایت دولتی، چگونگی قانون کار، تعدد مالیات‌ها و عوارض پرداختی است.

- عمده‌ترین عوامل اجتماعی تأثیرگذار بر میزان موفقیت در اشتغال‌زایی شامل کارآفرینی، احساس امنیت و نوع مالکیت کارگاه است.

- عمده‌ترین عوامل محیطی و زیربنایی تأثیرگذار بر میزان موفقیت در اشتغال‌زایی شامل موقعیت کارگاه، وضعیت امکانات زیربنایی و خدماتی و فاصله کارگاه است.

- عمده‌ترین عوامل فردی تأثیرگذار بر میزان موفقیت در اشتغال‌زایی شامل سن، میزان تحصیلات، رشته تحصیلی و تجربه شغلی است.

۳. مبانی نظری تحقیق

ناتوانی بخش کشاورزی در اشتغال‌زایی در مقیاسی که قادر به حل مشکل بیکاری در مناطق روستایی و کاهش روند مهاجرت روستائیان به شهرها باشد باعث توجه صاحب‌نظران توسعه روستایی به سایر بخش‌های اقتصادی برای ایجاد فرصت‌های اشتغال به‌خصوص بخش صنعت گردید (الجلالی^۱، ۱۹۹۲، خان و غنی^۲، ۱۹۸۹). مورد توجه قرار گرفتن صنعت در برنامه‌های توسعه روستایی و اشتغال‌زایی در مناطق روستایی، پیشرفت اقتصاد روستایی و کاهش روند مهاجرتی روستائیان را به دنبال داشت (ساندر^۳، ۲۰۰۹).

نقش تعیین‌کننده عوامل اجتماعی و فرهنگی در اشتغال‌زایی موضوعی است که صاحب‌نظران مختلف آن را مورد تأکید قرار داده‌اند. امروزه اقتصاددانان بزرگی چون آمارتیا سن^۴ برای اشتغال علاوه بر بعد اقتصادی، ابعاد روانی، اجتماعی و فرهنگی نیز قائل می‌شوند. اهمیت موضوع به‌حدی است که به‌عقیده صاحب‌نظران نهادسازی‌های اجتماعی و فرهنگی یکی از مسائلی است که در اشتغال‌زایی بایستی مورد توجه قرار گیرد. به اعتقاد آن‌ها برخورد با موضوع اشتغال‌زایی بایستی از دو بعد صورت گیرد: یکی ظرفیت‌های اقتصادی و دیگر نهادهای اجتماعی، فرهنگی و سیاسی. ظرفیت‌سازی اقتصادی شرط لازم و نهادسازی‌های اجتماعی و فرهنگی از جمله شروط کافی برای برخورد متناسب با موضوع اشتغال‌زایی می‌باشند. از جمله این عوامل می‌توان به روحیه کارآفرینی، اعتماد اجتماعی، احساس

که به علت فقدان اعتماد در روابط بین شخصی حاضر به ریسک و سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های اشتغال‌زا نمی‌باشند، در فضای اجتماعی مبتنی بر اعتماد و صمیمیت به چنین کاری مبادرت خواهند ورزید. وجود ناامیدی و بی‌اعتمادی بین کارگزاران اقتصادی را می‌توان یکی از مهم‌ترین موانع در فعالیت‌های اقتصادی دانست (طایی، ۱۳۸۲).

لازمه اعتماد وجود احساس امنیت است. وجود احساس امنیت باعث به وجود آمدن فضایی از اعتماد و امید می‌گردد (طایی، ۱۳۸۲). احساس امنیت از فرد شروع شده و به خانواده و جامعه و در نهایت به نظام بین‌المللی منتهی می‌شود. با وجود این باید گفت که تأمین و احساس امنیت فردی در درجه اول به فرد برمی‌گردد و فرد ممکن است به دو دلیل احساس ناامنی نماید، یکی به دلیل عدم تربیت صحیح در خانواده که احساس و پایه شکل‌گیری شخصیت را تشکیل می‌دهد (ناامنی روانی) و دیگری ممکن است به خاطر موقعیت و وضعیت حکم بر یک جامعه باشد و فرد به خاطر وجود پاره‌ای از عوامل مخمل امنیت در جامعه احساس ناامنی نماید. فقدان احساس امنیت باعث کاهش تمایل به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی می‌گردد.

علاوه بر شرایط اجتماعی و فرهنگی، ویژگی‌های فردی نیز از تأثیر زیادی برخوردار است. سن، میزان تحصیلات و رشته تحصیلی، محل سکونت، تجربه شغلی، رضایت شغلی و انگیزه سرمایه‌گذاری از متغیرهایی است که در پژوهش‌های انجام‌شده مورد توجه قرار گرفته و تأثیرشان به اثبات رسیده است (سیف-الهی، ۱۳۸۲، عابدی‌استیاری، ۱۳۷۱، دربان‌آستانه، ۱۳۷۹، غراب، ۱۳۷۲). صنایع به‌ویژه صنایع واقع در مناطق روستایی و دورافتاده در صورتی می‌توانند در اشتغال‌زایی موفق عمل نمایند که به امکانات زیربنایی و خدماتی مورد نیاز دسترسی مناسب داشته باشند (رزمی، ۱۳۸۰، شهابی، ۱۳۸۲، موسوی، ۱۳۸۳، سینگ، ۱۹۹۳). در همین رابطه موقعیت و فاصله کارگاه تا مراکز مانند مرکز شهرستان، استان از اهمیت زیادی برخوردار است (سیف‌الهی، ۱۳۸۲).

وجود سرمایه در حد کافی برای سرمایه‌گذاری اولیه و همچنین سرمایه در گردش، امکان استفاده از تسهیلات بانکی، براساس شناخت و برنامه‌ریزی درست بودن تأسیس کارگاه، دسترسی مناسب به مواد اولیه و قطعات و ابزار مورد نیاز، بازار فروش و برخورداری از قدرت رقابت با تولیدکنندگان محصولات مشابه و واردات خارجی از جمله عوامل اقتصادی می‌باشند که

بر میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی بسیار مؤثرند. به‌علاوه ضرورت دارد امکان استفاده از نیروی انسانی متخصص و تکنولوژی مناسب برای این کارگاه‌ها فراهم بوده و این کارگاه‌ها با رعایت استانداردهای تولید به فعالیت بپردازند (غراب، ۱۳۷۲، عابدی‌استیاری، ۱۳۷۱، دربان‌آستانه، ۱۳۷۹، رهنورد و حسینی، ۱۳۸۲، سیف‌الهی، ۱۳۸۲، لامعی، ۱۳۸۲، جلودارزاده، ۱۳۸۳، رزمی، ۱۳۸۰، موسوی، ۱۳۸۳، کیان، ۱۳۸۰، نرلاو^۷، ۱۹۵۸ و سینگ، ۱۹۹۳). دسترسی سریع و آسان به مواد اولیه، قطعات و ابزار از عوامل مهم در اشتغال‌زایی صنایع می‌باشد. به‌طور کلی وقتی که هزینه‌های حمل‌ونقل درصد قابل توجهی از هزینه تمام‌شده محصول را تشکیل می‌دهد این عامل اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (رزمی، ۱۳۸۰). یکی از مشکلات فعالیت صنایع، استفاده از تسهیلات بانکی است (جلودارزاده، ۱۳۸۳). به اعتقاد کارشناسان ناکارآمدی نظام پیچیده بانکی از جمله موانع اشتغال‌زایی توسط کارآفرینان صنعتی در کشور است. با توجه به این‌که فعالیت‌های صنعتی در بلندمدت سودآور هستند، بانک‌ها تمایل دارند سرمایه‌گذاری‌هایی را تأمین کنند که هم سودآوری‌شان بیشتر است و هم در کوتاه‌مدت سود می‌دهند؛ مانند فعالیت‌های ساختمان‌سازی و تجاری. حاکمیت شدید بوروکراسی و بسیار زمان‌بر بودن فرایند اخذ تسهیلات بانکی از دیگر مشکلات سیستم بانکی کشور از دیدگاه کارشناسان است (کیان، ۱۳۸۰). سیستم بانکی به‌ویژه صاحبان صنایع کوچک و روستایی را با موانع متعددی مواجه می‌نماید. مسئله کافی بودن ترکیب و کیفیت نیروی انسانی کار، یکی از مهم‌ترین مسائلی است که باید در نظر گرفته شود. نه تنها نیروی کار باید به میزان زیادی موجود باشد بلکه باید تخصص‌هایی که برای پروسه خاصی نیاز است نیز موجود باشند. به علت اختلاف شرایط اقتصادی و اجتماعی و عقب‌ماندگی مناطق روستایی افراد متخصص کمتر حاضر شوند با میل در این‌گونه مناطق کار کنند (رزمی، ۱۳۸۰).

به اعتقاد کارشناسان وابستگی زیاد اقتصاد ایران به دولت باعث می‌شود عوامل سیاسی تأثیر زیادی بر اقتصاد کشور از جمله صنایع داشته باشد. ثبات سیاست‌ها و برنامه‌های دولت، میزان هماهنگی مجموعه سازمان‌های دولتی، حمایت دولت از توسعه صنایع، قوانین نظارتی مصوب و چگونگی مالیات‌ها و پرداخت آن‌ها بخشی از این عوامل را تشکیل می‌دهند (ارشاد، ۱۳۶۹، غراب، ۱۳۶۹، رزمی، ۱۳۸۰، رنانی، ۱۳۸۱، سبحانی، ۱۳۸۲، سیف‌الهی، ۱۳۸۲، جلودارزاده، ۱۳۸۳، کیان، ۱۳۸۰،

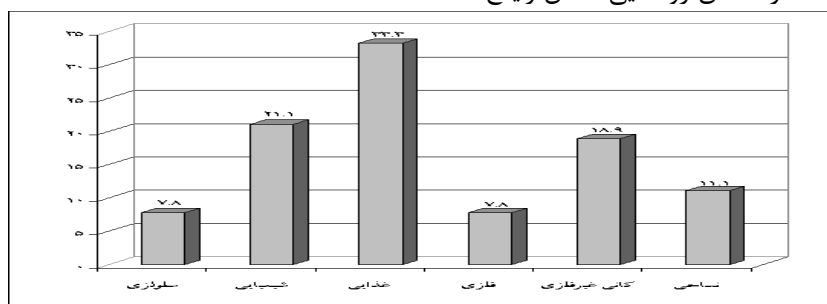
می‌باشد (شکل ۱). از جمله کارگاه‌های این صنعت می‌توان به کارگاه‌های تهیه فرآورده‌های گوشتی مانند کالباس و سوسیس، تولید ترشیجات و خیار شور، تولید فرآورده‌های لبنی مانند پنیر و کره، کشتارگاه‌های طیور، تهیه عرقیات و گلاب‌گیری، بسته‌بندی حبوبات، غلات، عسل، ادویه‌جات و مرغ، بیسکویت‌سازی، فرآورده‌های شکرمانند حلواورده، تولید پودر استخوان، گوشت و ضایعات دامی و طیور، تولید نمک، نان فانتزی، یخ‌سازی و برنج‌کوبی اشاره نمود. صنایع شیمیایی ۲۱/۱ درصد کارگاه‌های روستایی را تشکیل می‌دهند. پلاستیک‌زنی، تولید ظروف یک‌بارمصرف، تولید مواد شیمیایی و پودرهای صنعتی و چسب از جمله صنایع شیمیایی موجود در مناطق روستایی استان می‌باشند. سومین گروه صنایع روستایی از صنایع کانی غیرفلزی تشکیل شده است. این صنایع ۱۸/۹ درصد صنایع را شامل شده و صنایعی مانند معدن شن و ماسه، سنگ‌بری، موزاییک‌زنی، تولید پودر سنگ، تیرچه و بلوک‌زنی، آجرسازی و ساخت دیواره گچی را دربرمی‌گیرند. صنایع نساجی (۱۱/۱ درصد) مانند ریسندگی، پارچه‌بافی و پتوبافی، صنایع سلولزی (۷/۸ درصد) مانند صندوق میوه‌سازی، تولید تخته‌سه‌لایی، تولید و چاپ دفتر، پاکت، تولید شانه تخم‌مرغ و لوازم بهداشتی مانند پوشاک بچه، دستمال کاغذی و صنایع فلزی (۷/۸ درصد) مانند مصنوعات فلزی، ادوات کشاورزی و سیم و کابل برق از دیگر صنایع روستایی استان اصفهان محسوب می‌شوند.

شهابی، ۱۳۸۲، لامعی، ۱۳۸۲، ضرغامی، ۱۳۸۳، موسوی، ۱۳۸۳). به‌طور کلی اهداف کلان و ملی کشور اولویت‌بندی شده نیست (رنانی، ۱۳۸۱). در اقتصاد نیز اولویت‌ها چه به لحاظ بخشی و چه درون‌بخشی مشخص نبوده و استراتژی معینی حاکم نیست. با مطالعه متن برنامه‌های توسعه اقتصادی نمی‌توان فهمید که نگاه حاکم بر آن یک نگاه برون‌نگر است یا درون‌نگر (ضرغامی، ۱۳۸۳). فقدان اولویت‌بندی موجب می‌شود تا رفتار دولت هم در سطح کلان و هم در سطح بخش قابل پیش‌بینی نباشد (سبحانی، ۱۳۸۲). در نتیجه فقدان استراتژی مشخصی در سطح کلان، امکان تعیین یک استراتژی مشخص برای جلب سرمایه و اشتغال‌زایی در بخش‌های مختلف اقتصادی وجود نخواهد داشت. علاوه بر آن وجود قوانین ضدونقیضی که استراتژی مدونی ندارد و تغییر قوانین منجر به وارد شدن آسیب‌های جدی گردیده است. سرمایه‌گذار بر اساس قوانین شروع به برنامه‌ریزی اقتصادی، واردات یا تولید می‌کند ولی پس از یک پروسه طولانی، زمانی که کارش به نتیجه می‌رسد، با تغییر قوانین تمام آنچه برنامه‌ریزی کرده به‌هم خورده و متضرر می‌شود (جلودارزاده، ۱۳۸۳). نتایج تحقیق شیخ و اقبال در پاکستان نیز نشان‌دهنده تأثیر قانون کار بر اشتغال‌زایی کارگاه‌های صنعتی آن کشور است (شیخ، اقبال و اختر، ۱۹۹۲).

۴. یافته‌های پژوهش

۱.۴. یافته‌های توصیفی

نتایج توصیفی نشان می‌دهد صنایع غذایی با ۳۳/۳ درصد مهم‌ترین نوع صنعتی است که در مناطق روستایی استان رایج

شکل ۱- توزیع کارگاه‌های موردبررسی برحسب نوع واحد صنعتی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

تعداد شاغلین است. درعین حال بنا به یافته‌های تحقیق چنان‌چه کارگاه‌های موردبررسی با ظرفیت کامل تولید به کار بپردازند میانگین تعداد افراد شاغل در این کارگاه‌ها به ۲۴/۲ نفر افزایش خواهد یافت. آخرین نکته قابل‌ذکر در خصوص وضعیت اشتغال کارگاه‌های موردبررسی نسبت کارکنان دائمی

بر اساس یافته‌های پژوهش در جدول ۱ به‌طور متوسط کارگاه‌های موردبررسی با ۴۴/۴ درصد ظرفیت تولیدی خود در حال فعالیت هستند. همچنین میانگین تعداد کارکنان شاغل در این کارگاه‌ها ۱۴/۲ نفر است. این در حالی است که میانگین تعداد فرصت پیش‌بینی شده ۱۷/۲ و ۳ نفر بیشتر از میانگین

به کل کارکنان در این کارگاه‌ها است که ۷۵ درصد کارکنان این کارگاه‌ها کارکنان دائمی و ۲۵ درصد فصلی می‌باشند.

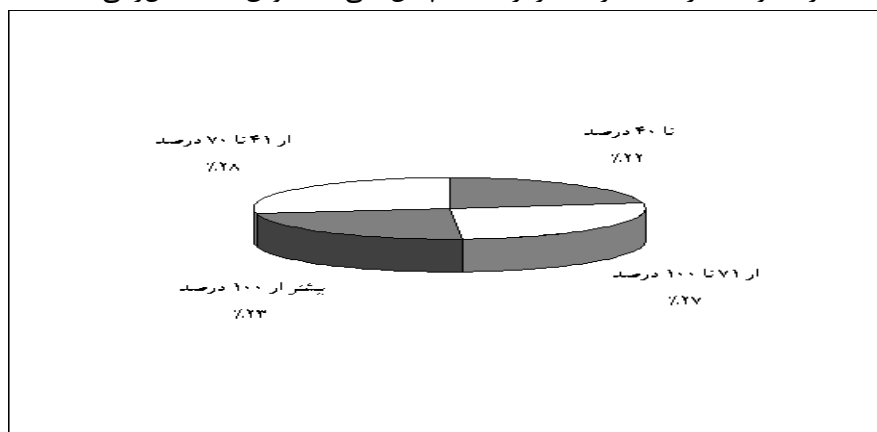
جدول ۱- آماره‌های وضعیت اشتغال کارگاه‌های مورد بررسی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

وضعیت اشتغال	تعداد شاغلین	تعداد فرصت شغلی پیش‌بینی شده در موافقت‌نامه	تعداد فرصت شغلی با ظرفیت فعلی تولید	تعداد فرصت شغلی با ظرفیت کامل تولید
تا ۵ نفر	۳۶/۷	۱۱/۱	۳۶/۶	۸/۵
۶ تا ۱۰	۳۱/۱	۳۴/۵	۳۰/۵	۲۰/۸
۱۱ تا ۲۰	۱۶/۶	۳۳/۳	۲۰/۷	۳۶/۶
۲۱ و بیشتر	۱۵/۶	۲۱/۱	۱۲/۲	۳۴/۱

۷۰ درصد ظرفیت خود موفق به اشتغال‌زایی شده‌اند (شکل ۲). میزان اشتغال‌زایی ۵۰ درصد نخست در حد متوسط و ۵۰ درصد دوم در حد بالا قابل ارزیابی است. به‌طور متوسط واحدهای صنعتی روستایی به میزان ۸۶ درصد ظرفیت اسمی پیش‌بینی شده موفق به اشتغال‌زایی شده‌اند.

در این پژوهش وضعیت اشتغال‌زایی بر اساس نسبت تعداد شغل ایجادشده توسط این واحدها به تعداد اشتغال اسمی پیش‌بینی شده برای آن‌ها محاسبه شده است. ۵۰ درصد کارگاه‌های مورد بررسی تا ۷۰ درصد و ۵۰ درصد دیگر بالاتر از

شکل ۲- توزیع کارگاه‌های مورد بررسی بر حسب وضعیت اشتغال‌زایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

۲.۴. یافته‌های تحلیلی

برای اجرای تحلیل عاملی است. آزمون بارتلت نیز کاملاً معنادار است. معنادار بودن این آزمون به معنای درستی تفکیک عامل‌ها و هم‌خوانی متغیرهای قرارگرفته در چارچوب هر عامل است.

به‌منظور دسته‌بندی عوامل مؤثر بر اشتغال‌زایی صنایع روستایی از روش تحلیل عاملی (Factor Analysis) استفاده شد. جدول ۲ آزمون KMO و بارتلت را نشان می‌دهد. مقدار آزمون KMO، ۰/۷۸ است که به‌طور نسبتاً قوی مؤید داده‌ها

جدول ۲- نتایج آزمون KMO و بارتلت عوامل مؤثر بر اشتغال‌زایی صنایع روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

آزمون KMO	
۰/۷۸۴	
۲۵۱۸/۳	χ^2
۲۴۳	درجه آزادی
۰۰۰	سطح معناداری

قابل طبقه‌بندی هستند. این شش عامل در مجموع تبیین‌کننده ۶۱/۵ درصد واریانس کل عوامل مؤثر بر موفقیت صنایع

بر اساس جدول ۳ متغیرهای مورد استفاده برای سنجش میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی تحت شش عامل

روستایی در اشتغال‌زایی می‌باشند. عوامل اقتصادی ۱۲/۲ درصد، عوامل اجتماعی ۱۱/۳ درصد، عوامل محیطی و زیربنایی ۱۱/۴ درصد، عوامل فنی ۱۲/۰ درصد، عوامل سیاسی و حقوقی ۷/۴ درصد و عوامل فردی ۷/۲ درصد.

جدول ۳- مقادیرهای ویژه و درصد تبیین واریانس عامل‌های استخراج‌شده اشتغال‌زایی صنایع روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

عامل‌ها	مقدارهای ویژه			توزیع واریانس بعد از چرخش		
	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی	کل	درصد واریانس	درصد تجمعی
عوامل اقتصادی	۶/۳۲۸	۲۶/۵۱۲	۲۶/۵۱۲	۳/۱۲۷	۱۲/۱۴۹	۱۲/۱۴۹
عوامل فنی	۳/۴۷۲	۱۲/۶۵۷	۳۹/۱۶۹	۳/۱۲۴	۱۱/۹۵۳	۲۴/۱۰۲
عوامل سیاسی و حقوقی	۱/۶۵۳	۶/۹۸۳	۴۶/۱۵۲	۲/۷۳۸	۱۱/۴۰۹	۳۵/۵۱۱
عوامل اجتماعی	۱/۴۵۷	۶/۰۱۱	۵۲/۱۶۳	۲/۷۰۵	۱۱/۳۵۲	۴۶/۸۶۳
عوامل محیطی و زیربنایی	۱/۳۲۸	۵/۱۷۶	۵۷/۳۳۹	۱/۸۴۱	۷/۳۸۴	۵۴/۲۴۷
عوامل فردی	۱/۰۱۰	۴/۱۲۳	۶۱/۴۶۲	۱/۲۱۸	۷/۲۱۵	۶۱/۴۶۲

مورد سنجش قرار گرفته است. در این پژوهش احساس امنیت در سه بعد اجتماعی، اقتصادی و سیاسی سنجیده شده است.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به جایگاه و نقشی که برای صنایع روستایی در اشتغال‌زایی قائل می‌شوند، در این پژوهش به بررسی میزان موفقیت صنایع روستایی در اشتغال‌زایی و عوامل مؤثر بر آن پرداخته شد. بر اساس یافته‌ها واحدهای صنعتی موردبررسی به‌طور متوسط تا ۸۶ درصد ظرفیت اسمی پیش‌بینی‌شده برای آن‌ها در اشتغال‌زایی موفق بوده‌اند.

یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد از میان عوامل اقتصادی، میزان سرمایه‌گذاری، میزان سرمایه در گردش، انجام مطالعات اولیه، میزان تقاضا برای تولیدات، داخلی یا خارجی بودن مواد اولیه و قیمت و کیفیت محصولات در مقایسه با تولیدات مشابه رقیب برافزایش اشتغال‌زایی مؤثر می‌باشند. تنوع محصولات تولیدی، نسبت کارکنان ماهر و رعایت استانداردها در محصولات تولیدی موجب افزایش اشتغال‌زایی می‌شود. به‌علاوه اشتغال‌زایی کارگاه‌هایی که امکان تعمیر ماشین‌آلات و تهیه قطعات در داخل کشور برایشان وجود دارد بیشتر از کارگاه‌هایی است که وابسته به خارج از کشور می‌باشند. مقایسه این نتایج با نتایج مطالعات عابدی‌استیاری (۱۳۷۱)، غراب (۱۳۷۲)، دربان-آستانه (۱۳۷۹)، رهنورد و حسینی (۱۳۸۲)، سیف‌الهی (۱۳۸۲)، لامعی (۱۳۸۲)، جلودارزاده (۱۳۸۳)، رزمی (۱۳۸۰)، موسوی (۱۳۸۳)، کیان (۱۳۸۰)، سینگ (۱۹۹۳) و نرلاو (۱۹۵۸) مطابقت می‌کند.

از نظر سیاسی و حقوقی، ثبات و هماهنگ بودن سیاست‌ها و برنامه‌های دولت، میزان حمایت دولتی، چگونگی قانون کار و

مقادیر بارهای عاملی متغیرها پس از چرخش در جدول ۴ آمده است. بارهای عاملی ضرایب همبستگی متغیرها و عوامل بوده و نشان می‌دهند هر عامل شامل کدام متغیرهاست. از میان عوامل اقتصادی، میزان سرمایه‌گذاری اولیه انجام‌شده توسط کارگاه‌ها با در نظر گرفتن هزینه پرداخت‌شده برای خرید زمین، ساخت، تأسیسات و تجهیزات کارگاه‌های محاسبه گردیده است. بر اساس یافته‌ها میزان سرمایه در گردش ۳۲/۹ درصد پاسخگویان تا ۵۰، ۲۳/۲ درصد تا ۵۱، ۱۵۰ تا ۱۹/۵ درصد تا ۱۵۱ تا ۳۰۰ و ۲۴/۴ درصد بالای ۳۰۰ میلیون تومان است. انجام مطالعات اولیه و طرح توجیه اقتصادی و فنی و میزان تقاضا برای محصولات تولیدی از دیگر عوامل اقتصادی مؤثر بر میزان موفقیت کارگاه‌ها در اشتغال‌زایی است. این مطالعات توسط کارشناسان ادارات دولتی ذی‌ربط، مهندسین مشاور، کارشناسان بانک و یا خود سرمایه‌گذار صورت گرفته است. برای محصولات ۹۷/۷ درصد پاسخگویان، کالاهای مشابه رقیب در بازار وجود دارد که این کارگاه‌ها مجبور به رقابت با آن‌ها در زمینه قیمت و کیفیت هستند. صنایع کوچک سنتی غیرمجاز داخلی، صنایع بزرگ داخلی و واردات خارجی سایر بخش‌هایی را که محصولات مشابه توسط آن‌ها وارد بازار می‌شود را تشکیل می‌دهند.

روحیه کارآفرینی یکی از مهم‌ترین عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان موفقیت کارگاه‌ها در اشتغال‌زایی است. این مفهوم در سه بعد نوگرایی (با استفاده از دو معرف نوگرایی در عرصه تولید و نوگرایی در عرصه بازار)، ریسک‌پذیری (در سه بعد تمایل به ریسک، تمایل به سرمایه‌گذاری برای محصول جدید و تمایل به سرمایه‌گذاری برای تکنولوژی جدید) و مرکز کنترل داخلی

تعدد مالیات‌ها و عوارض پرداختی بر چگونگی وضعیت اشتغال مؤثر می‌باشند. این یافته‌ها با نتایج مطالعات ارشاد (۱۳۶۹)، غراب (۱۳۶۹)، رزمی (۱۳۸۰)، رنانی (۱۳۸۱)، سبحانی (۱۳۸۲)، سیف‌الهی (۱۳۸۲)، جلودارزاده (۱۳۸۳)، کیان (۱۳۸۰)، شهابی (۱۳۸۲)، لامعی (۱۳۸۲)، ضرغامی (۱۳۸۳)، موسوی (۱۳۸۳) و شیخ و اقبال (۱۹۹۲) تطابق دارد.

جدول (۴): بارگیری عامل‌های استخراجی از متغیرهای هویت ملی (ماتریس عوامل چرخیده)

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۱

نام عوامل	متغیرها	بار عاملی
عوامل اقتصادی	میزان سرمایه‌گذاری اولیه	۰/۶۸۷
	میزان سرمایه در گردش	۰/۵۹۳
	انجام مطالعات اولیه	۰/۶۸۱
	میزان تقاضا برای تولیدات	۰/۶۰۹
	داخلی یا خارجی بودن مواد اولیه	۰/۵۷۳
	قیمت و کیفیت محصولات در مقایسه با تولیدات مشابه رقیب	۰/۵۶۸
عوامل فنی	تعداد محصولات تولیدی	۰/۶۲۸
	نسبت کارکنان ماهر	۰/۶۳۴
	نوع تکنولوژی	۰/۵۹۷
	رعایت استانداردها در محصولات تولیدی	۰/۵۹۳
	امکان تأمین قطعات از داخل یا خارج از کشور	۰/۶۱۲
	امکان تعمیر ماشین‌آلات از داخل یا خارج از کشور	۰/۵۰۹
عوامل سیاسی و حقوقی	ثبات و هماهنگی سیاست‌ها و برنامه‌های دولت	۰/۷۲۱
	حمایت دولتی	۰/۶۹۸
	چگونگی قانون کار	۰/۶۳۱
	تعدد مالیات‌ها و عوارض پرداختی	۰/۶۰۲
عوامل اجتماعی	کارآفرینی	۰/۶۵۳
	احساس امنیت	۰/۵۴۱
	نوع مالکیت کارگاه	۰/۵۴۸
زیربنایی محیطی و عوامل	موقعیت کارگاه	۰/۵۳۲
	وضعیت امکانات زیربنایی و خدماتی	۰/۵۹۲
	فاصله کارگاه	۰/۵۲۹
عوامل فردی	سن	۰/۵۲۱
	سطح تحصیلات	۰/۵۱۸
	رشته تحصیلی	۰/۵۱۳
	تجربه شغلی	۰/۵۱۱

(۱۳۸۲)، شهابی (۱۳۸۲)، سینگ (۱۹۹۳)، می‌یر و همکاران (۱۹۹۷) و سن (۱۹۹۷) نیز اشاره شده است. از میان عوامل محیطی، میزان اشتغال‌زایی تحت تأثیر موقعیت و فاصله کارگاه با مراکز شهری بوده و با بهبود امکانات زیربنایی و خدماتی، میزان اشتغال‌زایی افزایش می‌یابد. این

عوامل اجتماعی مؤثر نیز شامل کارآفرینی، احساس امنیت و نوع مالکیت کارگاه هستند. عواملی که به مؤثر بودن آن‌ها در میزان اشتغال‌زایی در نوشته‌های صمدآقایی (۱۳۷۸)، لامعی (۱۳۷۹)، موسوی (۱۳۸۳)، رزمی (۱۳۸۰)، غراب (۱۳۷۲)، طالبی (۱۳۸۰)، کیان (۱۳۸۰)، سیف‌الهی (۱۳۸۲)، طایی

۷- یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطه بین کارآفرینی و اشتغال‌زایی است. از این رو پیشنهاد می‌شود از راه‌های مختلف توسعه کارآفرینی به‌ویژه در میان افراد به‌ویژه روستائینی که مایل به سرمایه‌گذاری در زمینه صنایع روستایی می‌باشند مورد توجه قرار گیرد. گسترش آموزش‌های کارآفرینی یکی از این راهکارها است. برگزاری دوره‌های کارآفرینی، فراهم نمودن زمینه‌های آشنایی با افراد کارآفرین و استفاده از تجارب آن‌ها، استفاده از تجارب و الگوهای کارآفرینی سایر کشورها، آموزش و ترویج کارآفرینی از طریق رسانه‌های جمعی و آموزش و ساماندهی آن در جهت درونی سازی ارزش‌ها و صفات کارآفرینی در مراحل مختلف آموزشی در وجود افراد از مهم‌ترین این راهکارها است. همچنین دولت می‌تواند با حمایت از کارآفرینان و مؤسسات و مراکزی که در زمینه کارآفرینی فعال هستند، اعطای وام‌های کم‌بهره به افراد کارآفرین که در مناطق روستایی مورد نظر دولت به ایجاد فرصت‌های شغلی می‌پردازند و کاهش هزینه‌های نسبی آن‌ها از طریق تخفیف مالیات و اعطای رایانه به این دسته از افراد به تشویق و گسترش روحیه کارآفرینانه کمک کند.

۸- بر قیمت و عرضه مواد اولیه نظارت بیشتری صورت گرفته تا واحدهای صنعتی با اطمینان بیشتری بتوانند به فعالیت بپردازند.

۹- واردات خارجی بر فعالیت و اشتغال‌زایی واحدهای صنعتی روستایی تأثیرات منفی می‌گذارد. این واردات با کنترل و نظارت بیشتری صورت گیرد.

۱۰- فعالیت کارگاه‌های غیرمجاز با توجه به استفاده از نیروی کار ارزان‌تر و عدم رعایت استانداردهای تولید و در نتیجه ارائه تولیدات با قیمت ارزان‌تر، مشکلات زیادی را برای واحدهای صنعتی روستایی از نظر فروش محصولات تولیدی ایجاد می‌کند. کنترل فعالیت کارگاه‌های غیرمجاز در جهت توسعه فعالیت کارگاه‌های روستایی و افزایش اشتغال‌زایی آن‌ها می‌تواند مؤثر باشد.

۱۱- با توجه به این که میزان تقاضا برای محصولات تولیدی یکی از عوامل مؤثر بر میزان موفقیت کارگاه در اشتغال‌زایی است و صاحبان صنایعی که با در نظر گرفتن میزان تقاضای بازار برای محصول تولیدی به تأسیس کارگاه پرداخته‌اند در اشتغال‌زایی موفق‌تر بوده‌اند، پیشنهاد می‌شود صدور مجوز تأسیس کارگاه‌ها با در نظر گرفتن میزان تقاضای بازار برای تولیدات آن‌ها صورت گیرد.

نتایج، یافته‌های مطالعات رزمی (۱۳۸۰)، شهبابی (۱۳۸۲)، موسوی (۱۳۸۳)، سیفالهی (۱۳۸۲) و سینگ (۱۹۹۳) را تأیید می‌کند. سن، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و میزان تجربه شغلی عوامل فردی است که بر وضعیت اشتغال‌زایی تأثیرگذارند. نتایج به‌دست آمده در مورد تأثیر عوامل فردی با نتایج مطالعات سیفالهی (۱۳۸۲)، عابدی‌استیاری (۱۳۷۱)، دربان‌آستانه (۱۳۷۹) و غراب (۱۳۷۲) مطابقت دارد.

در پایان پیشنهادها به شرح ذیل ارائه می‌گردد:

- ۱- بر اساس نتایج، افزایش سرمایه در افزایش اشتغال‌زایی تأثیر مثبت دارد. کمک به واحدهای صنعتی برای دستیابی به سرمایه مالی بیشتر در اشتغال‌زایی بیشتر آن‌ها می‌تواند مؤثر باشد. یکی از روش‌های پیشنهادی عبارت از اعطای تسهیلات بانکی با نرخ بهره پایین به منظور تأمین سرمایه ثابت و سرمایه در گردش و در نتیجه توسعه فعالیت است.
- ۲- استفاده از تسهیلات بانکی علاوه بر این که یک فراگرد زمان‌بر و همراه با مشکلات زیاد می‌باشد، مبالغ وام پرداختی با هزینه‌های فعالیت‌های فعلی متناسب نیست. لذا پیشنهاد می‌شود ضمن تسهیل روند استفاده از تسهیلات بانکی، مبلغ وام پرداختی به واحدهای صنعتی افزایش یابد.
- ۳- واحدهای صنعتی روستایی از قدرت رقابت کمی با صنایع تولیدکننده کالاهای مشابه چه صنایع مدرن بزرگ و چه صنایع غیرمجاز برخوردارند. هر کدام از این صنایع برخوردار از امتیازاتی می‌باشند که صنایع روستایی بی‌بهره از آن بوده و در نتیجه از قدرت رقابت کمتری برخوردارند. از این نظر برای افزایش قدرت رقابت این واحدها ضرورت دارد برنامه‌ریزی مناسب صورت گیرد. به‌ویژه این که نتایج نشان می‌دهد واحدهای صنعتی که از حمایت دولتی برخوردار بوده‌اند، در اشتغال‌زایی عملکرد بهتری داشته‌اند. حمایت‌های مالی، تکنولوژیکی و ارائه خدمات مشاوره‌ای بسیار تأثیرگذار است.
- ۴- اتخاذ سیاست‌هایی در راستای سوق دادن واحدهای صنعتی به تنوع بیشتر محصولات تولیدی در اشتغال‌زایی بیشتر آن‌ها می‌تواند تأثیر مثبت داشته باشد.
- ۵- سیاست‌ها، قوانین و مقررات تعیین‌شده مرتبط با فعالیت واحدهای صنعتی از ثبات بیشتری برخوردار باشند.
- ۶- با حذف یا تمرکز برخی فعالیت‌ها از تعداد اداراتی که متقاضیان مجوز تأسیس کارگاه بایستی به آن‌ها مراجعه نمایند کاسته شده و روند اداری آن ساده‌تر گردد. همچنین مجموعه سازمان‌های اداری ذی‌ربط به‌طور هماهنگ‌تر عمل نمایند.

برنامه‌ریزی مناسب از جمله فعالیت‌های دیگری است که در این خصوص قابل انجام است. علاوه بر همه این‌ها، کاهش سیکل دیوان‌سالاری طولانی امور گمرکی، تثبیت قوانین و مقررات واردات و صادرات و جلوگیری از تغییر مداوم آن‌ها در گسترش تجارت خارجی مؤثر است.

۱۵- با توجه به تأثیر مهم وجود امکانات زیربنایی و خدماتی مناسب، ضرورت دارد در جهت فراهم نمودن امکانات زیربنایی و خدماتی موردنیاز واحدهای صنعتی تلاش لازم صورت پذیرد. همچنین در صدور مجوز برای واحدهای صنعتی، دسترسی مناسب آن‌ها به این امکانات به صورت جدی‌تر مورد ملاحظه قرار گیرد. در این راستا افزایش تأسیس ناحیه‌های صنعتی در مکان‌های مناسب در افزایش اشتغال تأثیر مهمی می‌تواند داشته باشد.

۱۶- سن و میزان تجربه شغلی افراد در میزان موفقیت آن‌ها در اشتغال‌زایی مؤثر است. از این رو پیشنهاد می‌شود در اعطای موافقت‌نامه اصولی، افراد واقع در گروه سنی ۴۰ تا ۴۹ سال و برخوردار از تجربه شغلی در اولویت قرار گیرند.

یادداشت‌ها:

- 1- AL-Jalaly
- 2- Khan, S., & Ghani
- 3- Sundar
- 4- Amartia Sen
- 5- Singh
- 6- Meyer, Bollman, & Bryden
- 7- Nerlove
- 8- Sheikh, Iqbal & Akhtar

۱۲- وجود رابطه منفی بین مشکلات محاسبه و پرداخت مالیات و اشتغال‌زایی نشان‌دهنده این است که نظام مالیاتی موجود نیازمند اصلاح است. لذا توصیه می‌شود روال محاسبه مالیات منطقی و نظام‌مند شده و محاسبه مالیات از شکل فعلی که بیشتر به صورت برآوردی توسط ممیزان مالیاتی صورت می‌گیرد خارج شود. همچنین برای هر رشته از فعالیت‌های صنعتی، از ممیزان مالیاتی که نسبت به جزئیات روند کاری از اطلاعات کافی برخوردار می‌باشند، استفاده شود.

۱۳- قانون کار به شکل فعلی، انگیزه زیادی برای سرمایه‌گذاران برای اشتغال‌زایی بیشتر ایجاد نمی‌کند. اصلاح این قانون از جمله مواردی است که در اشتغال‌زایی بیشتر می‌تواند مؤثر باشد.

۱۴- صنایع روستایی در رابطه با تجارت خارجی فعالیت بسیار کمی دارند. حمایت از آن‌ها در جهت گسترش تجارت خارجی در رشد فعالیت و در نتیجه اشتغال‌زایی بیشتر آن‌ها نقش مؤثری می‌تواند داشته باشد. بر اساس یافته‌ها، میزان آگاهی سرپرستان واحدهای صنعتی نسبت به روند صادرات و واردات، نحوه بازاریابی جهانی، تبلیغات، بسته‌بندی محصولات مطابق با استانداردهای جهانی و ... در سطح پایینی قرار دارد. ترویج و گسترش آموزش‌های بازرگانی و صادرات از جمله فعالیت‌هایی است که می‌توان در این رابطه انجام داد. حضور این سرپرستان در نمایشگاه‌های بین‌المللی داخلی و خارجی نیز در کسب تجربیات موردنیاز مفید است. برقراری ارتباط و انجام هماهنگی‌های لازم با طرف‌های شناخته‌شده خارجی با

کتاب‌نامه

۱. احمدپور داریانی، م. (۱۳۸۰). کارآفرینی (تعاریف، نظریات، الگوها). چاپ اول، تهران: انتشارات شرکت پردیس.
۲. احمدپور داریانی، م.؛ و موسوی بازرگانی، ج. (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر کارآفرینی. چاپ اول، تهران: سازمان سنجش و آموزش کشور.
۳. ارشاد، ف. (۱۳۶۹). توسعه صنایع کوچک روستایی و تأثیر آن بر کوچ روستائیان. چاپ اول، اصفهان: دفتر تحقیقات علمی و بین‌المللی دانشگاه اصفهان.
۴. جلودارزاده، س. (۱۳۸۳). بررسی عوامل عدم دستیابی به اهداف برنامه‌های پنج ساله. بازبای در ۲۶ تیر ۱۳۹۱ از <http://www.eshteghal.ir/Pajooresh/neshast/Jelodarzadeh-S.htm>
۵. دربان آستانه، ع. (۱۳۷۹). اندازه‌گیری و تحلیل بهره‌وری صنایع کوچک روستایی و بررسی عوامل مؤثر بر آن (پایان‌نامه کارشناسی ارشدمنتشر نشده). دانشگاه تهران، تهران، ایران.
۶. رمزی، ب. (۱۳۸۰). امکان‌پذیری توسعه اشتغال از طریق ایجاد و گسترش صنایع روستایی در شهرستان‌های اردبیل، نیر و نمین. چاپ اول، تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.
۷. رنایی، م. (۱۳۸۱). موانع و راهکارهای اساسی اشتغال در ایران. بازبای در ۲۶ خرداد ۱۳۹۱ از <http://www.eshteghal.ir/Pajooresh/neshast/Renani-S.htm>

۸. رهنورد، ف. و حسینی، ب. (۱۳۸۲). شناسایی عوامل کلیدی توفیق در ایجاد اشتغال در بخش صنعت. فصلنامه کار و جامعه. ۱۳(۵۲)، ۲۵-۳۵
۹. سازمان همیاری اشتغال فارغ‌التحصیلان جهاد دانشگاهی. (۱۳۸۱). نقش دولت در توسعه کارآفرینی. تهران: اداره آموزش جهاد دانشگاهی.
۱۰. سبحانی، ح. (۱۳۸۲). سیاست‌گذاری کلان و آسیب‌شناسی اشتغال. بازیابی در ۶ اردیبهشت ۱۳۹۱ از <http://www.eshteghal.ir/Pajooresh/neshast/Sobhani-S.htm>
۱۱. سیف الهی، م. (۱۳۸۲). بررسی تطبیقی عوامل مؤثر بر بهره‌برداری از صنایع روستایی در استان اصفهان. اصفهان: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان اصفهان.
۱۲. شهابی، س. (۱۳۸۲). شناسایی زمینه‌های ایجاد اشتغال در بخش غیر کشاورزی مناطق روستایی، اصفهان: مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان اصفهان.
۱۳. صمدآقایی، ج. (۱۳۷۸). سازمان‌های کارآفرین. چاپ اول، تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی.
۱۴. زرغامی، م. (۱۳۸۳). رفع مشکل بیکاری از نگاهی دیگر. بازیابی در ۱۶ تیر ۱۳۹۱ از <http://www.eshteghal.ir/Pajooresh/neshast/Zarghami-S.htm>
۱۵. عابدی استیاری، م. (۱۳۷۱). بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت فیزیکی موافقت‌های اصولی صادره از سوی صنایع روستایی سازمان جهاد سازندگی آذربایجان شرقی. تبریز: سازمان جهاد سازندگی آذربایجان شرقی.
۱۶. غراب، ن. (۱۳۶۹). صنایع کوچک روستایی در کشورهای در حال رشد. مشهد: سازمان جهاد سازندگی خراسان.
۱۷. غراب، ن. (۱۳۷۲). اثرات اقتصادی و اجتماعی صنایع کوچک روستایی. مشهد: سازمان جهاد سازندگی خراسان.
۱۸. طالبی، ک. (۱۳۸۰). ضرورت و اهمیت تربیت کارآفرینان و توسعه فرهنگ کارآفرینی. بازیابی در ۱۰ اردیبهشت ۱۳۹۱ از <http://www.eshteghal.ir/Pajooresh/neshast/tlb.pdf>
۱۹. طایبی، ح. (۱۳۸۲). عوامل غیراقتصادی مؤثر بر اشتغال. بازیابی در ۱۲ تیر ۱۳۹۱ از <http://www.eshteghal.ir/Pajooresh/neshast/tai.htm>
۲۰. کیان، آ. (۱۳۸۰). موانع کارآفرینی در ایران: اقتصاد دولتی و نایمی حقوقی. مجله ایران نامه. سال نوزدهم، ۱۹(۷۶)، ۴۷۹-۴۹۲.
۲۱. لامعی، ب. (۱۳۷۹). آموزش کارآفرینی در ایران و بررسی موانع آن. تهران: موسسه کار و تأمین اجتماعی.
۲۲. لامعی، ب. (۱۳۸۲). موانع قانونی رشد کارآفرینی در صنایع کوچک ایران. بازیابی در ۱۰ خرداد ۱۳۹۱ از <http://www.lssi.ir/Pages/en/mj/45-5.htm>
۲۳. موسوی، ب. (۱۳۸۳). ساختارهای سنتی جلب مشارکت مردم در جوامع روستایی. تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی.
۲۴. موسوی، م. (۱۳۸۳). برآورد زمینه‌های توسعه و فرصت‌های شغلی با تأکید بر قابلیت‌های بخش صنعت در نواحی روستایی. تبریز: سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی.
25. AL-Jalaly, S. (1992). Agricultural Sector Employment and Need for off-farm Employment. *Pakistan Development Review*, 31(4), 817-828.
26. Khan, S., & Ghani, E (1989). Employment Generation in Rural Pakistan with a special focus on Rural Industrialization. *Pakistan Development Review*, 28(4), 587-602.
27. Meyer, H. V., Bollman, R. D., & Bryden, J. M. (1997). Rural employment in OECD countries: structure and dynamics of regional labour markets. In *Rural employment: an international perspective*. (pp. 3-21). CAB INTERNATIONAL.
28. Nerlove, M. (1958). *Distributed lags and demand analysis for agricultural and other commodities*. Washington, U.S. Department of Agriculture, Agricultural Handbook No. 141, June 1958.
29. Sen, A. (1997). Inequality, unemployment and contemporary Europe. *International labour Review*, 136(2), 155-177.

31. Sheikh, K. H., Iqbal, Z., & Akhtar, M. R. (1992). Short-Term Employment Functions in Manufacturing Industries: An Empirical Analysis for Pakistan [with Comments]. *The Pakistan Development Review*, 31(4), 1267-1277.
32. Singh, S. (1993). Some Aspects of rural non- farm sector development in developing countries. *The Indian Journal of labour economic*, 36(3), 395- 409.
33. Sundar. K., (2009). *Rural Industrialization: Challenges and Proposition*, Commerce Wing DDE, Annamalai University, Tamil Nadu, India.

Investigation of the Factors Influencing the success of Rural Industries in Employment Generation (Case Study: Isfahan Province)

Siamak Shahabi*¹- Asghar Salehi²- Mahmoud Seifolahi³

1-MSc. in Researchers, Isfahan Research Center for Agriculture and Natural Resources, Isfahan, Iran.

2-MSc. in Researchers, Isfahan Research Center for Agriculture and Natural Resources, Isfahan, Iran.

3-MSc. in Researchers, Isfahan Research Center for Agriculture and Natural Resources, Isfahan, Iran.

Received: 30 September 2013

Accepted: 23 August 2014

Abstract

Purpose: The shortage of employment opportunities is the main reason of some problems such as low income, under-development and immigration to cities in the rural areas. Along with agricultural sector, non-agricultural sector and, specially, rural industries also have high potential to raise labor employment in such areas. However, there are some factors that restrict to employ all potentials of rural industries for employment generation. This study shows how the rural industries could success to create employment under effects of environmental, structural, individual, economical, technical, social, cultural political and legal factors.

Methodology: The conceptual framework of this study was built base on a literature review, statistical data and interview with scholars and expertise. These materials helped us to design and modify a questionnaire which was the main element for data gathering. A systematic random sampling method was used in which a sample size of 90 firms, calculated by Cochran formula, was selected to this propose.

Findings: Economically, capital amount, The amount of working capital, early studies, demand for products, places where raw materials are produced, quality and cost of competing products have effect on increasing employment.

Research limitation: One of the most important research problems distribution industry professionals surveyed had access to them.

Practical implications: Identify factors that influence the success of rural industries to create jobs for new job opportunities and help improve the livelihoods of rural income and balancing urban and rural incomes and thus reduce rural migration can influence.

Original/value: For the first time in the country at this level of success in job creation and rural industries have been investigated factors.

Key words: Employment, employment generation, rural industries, job satisfaction, entrepreneurship, employment opportunity.

How to cite this article:

Shahabi, S., Salehi, A. & Seifolahi, M. (2015). Investigation of the factors influencing the success of rural industries in employment generation (case study: Isfahan Province). *Journal of Research & Rural Planning*, 4(1), 29-40.

URL <http://jrrp.um.ac.ir/index.php/RRP/article/view/26434>

ISSN: 2322-2514

eISSN: 2383-2495